

Туугъан жерим, сенден татлы сёз жокъду манга!

Хар адамны кесини энчи туугъан жери барды. Биз барыбыз да уллу Россейде жашагъанлыкъгъа, мени Ата журтум къоншумукъуна ушамайды, аныккы да башханькъындан тюрлюрекди. Былайда, белгили орус назмучуну Михаил Матусовскийни «С чего начинается Родина?» деген назмусу эсиме тюшеди. Туугъан журт ариу узакъ жолладан, ана айтхан жырладан эм кёп башха ангыламладан, болумладан башланады. Туугъан жер - ол адамны къадарыды, аны саулай да жашаууду. Биз анда насыплы болсакъ, болмасакъ да, аны чексиз сюерге борчлубуз. Мени оюмуна кере, ол борч ауур туйюлдю, нек дегенде ол хар инсанны жүрегинде къудурет жаратхан, тиргизген жарыкълыкъды.

«Туугъан жерим! Мен жүрегими ачама санга, сени будай къылкъыларынга, къарынга, тереклеринге, кырдыгынга, сени башынгдан къарагъан жулдузларынга», - деп жазгъанды закий Къайсын туугъан жерин багъалай. Нечик тюз жазгъанды ол. Аладыла бизни жашауубуз. Космонавтла биз ангылаялмагъан бийиклеге учадыла, башха планеталаны ачадыла, алай жашил Жер бизни Ата журтубуз болгъанлай къалады. Космосда, Жерде да ананы ауазы эшитилликди. Жерни ётмегине, суууна, кырдыгына да хурмет эте, алагъа тийишли болургъа керекбиз. Жер шары гитчечикди, ол асыры терк бурулуп, кёп зат тюрленип да къалады. Алай дагъыда адам улуну къадарында Ата журт деген ангылам а бек уллу, бек сыйлы, тёр жерни алыргъа тийишлиди.

Ата журтум! Туугъан жерим! Къалай татлыдыла адамгъа бу сёзле. Бек алгъа эсиме келеди туугъан жериме уллу ыразылыгъым. «Туугъан жерим» дегенден игирек сёзлени тапхан къыйын сунама. Мен ол сёзлени тюрлю-тюрлю болумлада эшитеме. Аладан татлы, аладан магъаналы кёрмегенме, эшитмегенме адам тилинде.

Туугъан жерим – ол мени агъаргъан тауланы башлары, жолда жаугъан, арбазда тегюлген жауунум.

Бизни бешиклерибиз а суйген, татлы туугъан жерибизде тебиретиледиле. Бу сёзле жомакъча эшитиледиле, ананы ниетин бла сютюню тазалыгъын эсгертедиле. Бизни барыбызны да Ана ёсдюргенди да!

«Туугъан жерим ючюн!» - деп, жанларын бергендиле миллионла бла адамла. Аны себепли, уруш бошалгъанлыкъгъа, туугъан жерлери ючюн жанларын жашлай берген адамланы да бир заманда унутмайыкъ. Ала да жашаргъа сую эдиле. Бу сёзлени къайда эшитсек да, ала бизге бек сыйлы, жомакълы, жылы, таза да болгъанлай къаладыла, тюз да ананы сютюча.

Кертиси бла айтханда, бизни жашауубуз, окъуубуз, ишибиз, хар этген затыбыз да, туугъан жерибиз бла байламлыды.

Туугъан жерим... Къатлап – къатлап айтсам да, бу сёзледен тояллыкъ туююлме, къаналлыкъ туююлме, жюрегиме жылыу бере, жарытханлай жолуму.

Адам кесин адамма деп сезерча, анга Уллу Ата журтундан сора, бу уллу жерде, аны гитче, туугъан жери да болургъа керекди. Ата юйюм, кесими арбазым, терегим, дегенча. Кесинги къарынг окъуна. Къар къайда да къарды дегенле да бардыла. Алай, мени оюмуна кере, ол хар жерде да башха тюрлю жауады. Чегем аузунда да, башхача тюшедиле жерге къар хапула. Мен – адамма, туугъан жерими хайырындан жашайма. Туугъан элим, юйюм, Чегем аузуну къарлары, жауунлары, ётмеги – къалай жашайым мен ала болмасала!? Закий Къайсын билим алгъан жер! Белгили тарыхчы, устаз – Саид Шахмырза дерсле берген жер! Туугъан жерини атын айтдыргъан суратчы жаш – Акъкъызланы Якуб, археолог, тарыхчы Мызыланы Исмаил.

Алагъа кимден да бек багъалы эди: мирзеу ёсдюргенле, малчыла, къурулушчула, хар къайда ишин суйюп, адам улуна огъурлулукъ этгенле. Ала кеслерини къадарларын аладан айырмагъандыла, менсинмегендиле, кеслерин кётюрмегендиле, ёхтем болмагъандыла. Элли адамны къадарын, жашаун ангылап, аны кёзю бла къарай билгендиле дуниягъа. Мени туугъан жерим болмаса, ол туугъан мюйюшчюгюм, Чегемим, чучхурларым, мен жерсиз, насыпсыз адамлай къаллыкъ сунама кесими...

Атла, эшекле, геммешле къалай сейир барадыла тау этеклеринде. Ол затланы жаланда гитчелигинден керюп ёсген ангыларыкъды мени сезимими. Сейирлик, толу жашауну суратлайды тегерек. Тамашалыкъ кёрюнеди табийгъаты: баргъан черек суулары, къыйырлары бла жашил битимле, жанларында юлёкъу, тюртю, чыгъана, жабышмакъ терекле. Биз аны жагъасында кёгетлерин да жыя, ёсе. Хар адамгъа да, кесини ёсген жеринде, туугъан жерине, аны табийгъатына сүймеклик тууады. Тёгерекни жашил кийиминде, ариу гюллерине тумаланып, кесинги насыплыгъа санайса. Жеринги тюрсюнлери, дарман ийислери, тауушлары мамыр, толу жашауну суратлайдыла. Ол кюндюз кёрген, сезген затланы, кече тюшюнгде кёрюп къууанаса. Къууанчлы жашай, кюнча жарыкъ дуняда, кесинги насыплы дуняны бир чёпчюгюнге санайса. Бир жан да бузалмазлыкъ кёрюнеди ол сен сынагъан ырахатлыкъны, ариулукъну. Хар жангы туугъан кюн да жүрегинги къууанчдан толтурады. Къалай хычыуунду, бийик терекни чапыракъ салкъынына чыгъып олтургъан!

...Къургъакъ къарынг да аякъ тауушуму,
Къайда болсам да, турурма эшитгенлей,
Ол жашил жайынгы, ол акъ къышынгы
Не узакъда да турурма кергенлей.
Насып да, къууанч да сенсе хар саугъа,
Къор болайым, туугъан жерим, мен санга!

Туугъан жеримча, багъалагъан дагъыда башха жер барды. Ол да, Нальчик сахарды. Мен аны бек суюме. Манга ол ариу, иги да сахарда окъургъа тюшеригине бек къууанама. Анда алаамат театрла, музейле, эсгертемеле... Къайсы бирин айтхын! Мен аны дуняны бек ариу сахарына санайма. Жер юсюнде кёпдюле алаамат жерле, болса да Нальчик бек ариуланы санындады. Уллу хурметим барды бизни сейирсиндирирча, кёзюбюзню жарытырча, къурулуш затланы ишлеген усталагъа. Москва, Санкт- Петербург(Ленинград) да сейир - тамашалыкъ жерледиле. Нальчик а ариулукъну бешигиди дейме. Мен аланы барын да, тюз да Чегемимча суюме. Мени жүрегимдеди,

къанымдады ол суймеклик. Ансыз болур амалы да жокъду. Ала бары да, бизни туугъан жерибиздике, Ата журтубуз. Биз ол ангыламла бла къаты байламлыбыз, анабызблача. Алай ана деген сёзню уллу суймеклик бла айтыргъа керекбиз. Анам деген сёз, жер башында не заманлада да бек алапат, жаш жаны болгъан затча къаллыкъды. Туугъан жерим, Ата журтум деген сёзле ёмюрге сыйлылай къаллыкъдыла.

Бурунгулула бош айтмагъандыла: «Туугъан жери болмагъан адам, жырлай билмеген чыпчыкъ кибикди» - деп.

Поэзиясыз, музыкасыз жашау къууатсыз, татыусуз болур эди. Ала да адам улуну къыйыны бла этилген затладыла. Поэтле бла жазыучула уа ёмюрледе да фахмуларын туугъан жерлерине ишлетирикдиле – аны тийишли жашлары бла къызларыча. Жерни ётмегине, сууна, кырдыгына да хурмет этип, алагъа тийишли болурча.

Мен, закийле айтханча, туугъан жерими, Ата журтуму чагъа турурун, кёкню уа чууакъ, мамырлы кёрюрге сюеме. Бизни туугъан жерибизни бийик таулары, къаялары бла, тегеригин булутла къуршалагъан, ариу жерлери бла ёхтемленирчады. Аны ариулугъуну юсюнден жазгъан Къайсынны тизгинлери да шагъатлыкъ этеди.

Санга алгъыш эте, чыгъама тангнга,
Сени унутурча кюн туумаз манга.
Буз кибик сууукъ сууларынгдан къандым,
Сени тансыкълап, жилядым, къууандым.
Сенсиз насып болмаз бир инсанынга,
Къор болайым, туугъан жерим, мен санга!

Тамата акъылманларыбызны айтхан насийхатларына тынгылап, ёз жерибизден, тыпыр ташыбыздан, ата юйюбюзден ургъан жарыкълыкъны, ырахатлыкъны, тынчлыкъны бюгюн кёрмесек, сезмесек, артда кечирек болуп къалмазмы.

Доклад на тему:

«Туугъан жерим,сенден татлы сез жокъду манга!»